

Hout voor beeldhouwwerk.

De Afdeling HANDELSMUSEUM beschikte over een grooten voorraad van verschillende houtsoorten uit Oost-Indië en West-Indië, die voor het museum geen bijzondere waarde meer hadden. Het kwam ons voor, dat die stukken hout voor beeldhouwers een welkom materiaal zouden kunnen zijn. Dit bleek ook inderdaad het geval: na een oproep van den NEDERLANDSCHEN KRING VAN BEELDHOEWERS aan zijn leden gaven een 24-tal beeldhouwers te kennen, dat zij het op prijs zouden stellen, eenige stukken ter verwerking te ontvangen. Door een commissie uit den Beeldhouwerskring is daarop de beschikbare voorraad in 24 zooveel mogelijk gelijkwaardige partijen verdeeld en zijn aan de betreffende beeldhouwers de hun toegewezen stukken uitgedeeld. Aan ieder kon een 2- of 3-tal stukken worden verstrekt. Aan de beschikbaarstelling was de voorwaarde verbonden, dat de kunstvoorwerpen, die uit het hout vervaardigd zouden zijn, gedurende eenige weken in het museum van het KOLONIAAL INSTITUUT tentoongesteld zouden worden, terwijl de wensch te kennen werd gegeven, dat het zeer op prijs zou worden gesteld, indien de beeldhouwers ons eenige inlichtingen zouden verschaffen over de eigenschappen van de door hen bewerkte houtsoorten als materiaal voor houtsnijwerk.

Wij ontvingen tot nu toe, als gevolg van deze afspraak en dezen wensch, ter expositie:

I kop gemaakt in renghas-hout (*Gluta renghas*) door Mej. TH. VAN HALL,
I figuur gemaakt in segawé-hout (*Adenantha microserma*) door J. TRAPMAN.

Reeds vroeger was van Mej. TH. VAN HALL in bruikleen ontvangen een kop, gesneden in hout van een Talauma-soort (*Magnoliaceën*), welk materiaal door haar rechtstreeks uit Indië was ontvangen. De volgende beoordeelingen werden verkregen omtrent Indische houtsoorten als materiaal voor houtsnijwerk.

Mejuffrouw VAN HALL schreef:

“Een zevental Oost-Indische en twee West-Indische houtsoorten had ik in bewerking. Mijn beoordeeling zou aldus kunnen luiden:

*-Merbau koenjet (*Intsia Bakeri*). Prettig gemakkelijk te bewerken hout.*

*-Nangka (*Artocarpus integrifolia*). Moeilijk hout, dwarrelig van vezel; kost veel tijd voor de bewerking; weinig last van barsten.*

*-Renghas (*Gluta renghas*). Buitengewoon prettig in het bewerken; weinig barsten.*

*-Sonokling (*Dalbergia latijolia*). Nogal lastig te bewerken, zeer mooi van kleur na het afwerken; valt zeer in den smaak van het publiek.*

*-Magnolia (*Talauma*). Niet makkelijk, veel barsten, aardig van kleur als het afgewerkt is.*

*-Teakhout (*Tectona grandis*). Gemakkelijk te bewerken, maar wat saai in alle opzichten.*

*-Purperhart (*Peltogyne*), groenhart (*Tecoma*) en bruinhart (*Vouacapoua americana*). alle uit Suriname. Alle drie niet gemakkelijk te bewerken, maar heel mooi en geschikt voor beeldhouwwerk.*

*-Anaura (*Couepia surinamensis*) uit Suriname. Moeilijk te bewerken, vezelig, maar mooi, wanneer het bewerkt is. Wordt ook algemeen mooi gevonden.*

Het groote bezwaar is, dat al deze houtsoorten niet uitgewerkt zijn, als ze hier komen. In het algemeen moet het hout voor beeldhouwwerk „uit het hart“ genomen worden, dat wil zeggen, dat het hart weggezaagd moet worden, anders barst het hout.”

De Heer J. TRAPMAN schreef ons het volgende:

„Het segawé-hout is voor dengeen, die de houttechniek goed verstaat, gemakkelijk te verwerken. De structuur is wel op sommige plaatsen warrig, maar wanneer men den draad dwars afsnijdt, levert dat geen moeilijkheden op. Het laat zich ook gemakkelijk zagen en schaven. Ik schat het zeer hoog om zijn hardheid, glans en warme bruine kleur, bijzonder geschikt voor houtsnijwerk. Het is jammer dat het zoo weinig bekend is.”

Bij het determineren der gebruikte houtsoorten hadden wij het voorrecht te beschikken over de medewerking van Dr. H. H. JANSSONIUS, die door zijn veeljarige studies over de anatomie van het hout ons meer dan eens uit de moeilijkheid kon helpen, wanneer de naam, waaronder het hout in onze collectie aanwezig was, aan duidelijkheid te wenschen overliet.

Tegen het einde des jaars mochten wij van den Voorzitter van den Beeldhouwerskring bericht ontvangen, dat een vijf en dertig stuks beeldhouwwerken uit het hout waren bewerkt en in het begin van het volgende jaar tentoongesteld zouden kunnen worden.

Uit: Koloniaal Instituut te Amsterdam. Mededeeling № XXVII. afdeling Handelsmuseum № 9. Inlichtingen en onderzoekingen van de afdeling Handelsmuseum in 1930 p: 36-41
Hout.

Tentoonstelling van beeldhouwwerken uit Oost-Indische en Surinaamsche houtsoorten.

In ons vorig overzicht (Mededeeling No. 8 blz. 53) deelden wij reeds mede, dat in 1929 aan 24 beeldhouwers een 2- of 3-tal stukken hout uit Oost- of West-Indië ter verwerking waren afgestaan onder voorwaarde, dat de daaruit vervaardigde kunstvoorwerpen gedurende eenige weken in het museum van het Koloniaal Instituut tentoongesteld zouden worden. In dat jaar werden echter slechts 2 beeldhouwwerken ontvangen, één van Mej. TH. VAN HALL en één van den heer J. TRAPMAN.

In het begin van het afgelopen jaar werd ons nu door den Voorzitter van den Beeldhouwerskring, den heer THEO VAN REYN, voorgesteld. een gezamenlijke tentoonstelling te houden van de werken, vervaardigd uit de afgestane Indische houtsoorten. Met dat voorstel heeft de Afdeling Handelsmuseum gaarne ingestemd. Helaas hebben slechts een betrekkelijk klein aantal van de 24 beeldhouwers, aan wie het hout was verstrekt, hiervoor een bijdrage geleverd.

Bij het opstellen der stukken mochten wij de medewerking hebben van Mej. TH. VAN HALL, waarvoor wij hier gaarne nogmaals onze erkentelijkheid betuigen.

Op 15 Februari kon de tentoonstelling geopend worden, waarbij op den 3den omgang van het museum 34 werken van 13 beeldhouwers geëxposeerd konden worden. Onder deze stukken waren er ook eenige vervaardigd uit ander materiaal van Indische houtsoorten dan door ons was afgestaan. De tentoonstelling bleef geopend tot 1 April. De beeldhouwers, die exposeerden en de door hen 7 vervaardigde werken, zijn hieronder genoemd.

W. C. BROUWER:	Beeld in djati (<i>Tectona grandis</i>). „Aap” in renghas (<i>Gluta renghas</i>).
Mej. G. H. DEMMINK.	„Figuurtje” in sonokembang (<i>Pterocarpus indica</i>).
A. FQRTUIN	Beeld in djati (<i>Tectona grandis</i>).
Mej. TH. VAN HALL.	„Jordaansche vrouw” in merbo (<i>Intsia amboinensis</i>). „Vrouwekop” in renghas (<i>Gluta renghas</i>). „Jongetje” in nangka (<i>Artocarpus integrifolia</i>). „Vrouw met teil” in teak (<i>Tectona grandis</i>). „Jongenskopje in magnolia” (<i>Talauma elegans</i> ?)
J. J. JANSEN VAN GALEN.	„jongens masker” in ebbenhout (<i>Diospyros utilis</i>). (voetstuk in palissanderhout) (<i>Dalbergia latifolia</i>).
S. KLINKENBERG	„Ekster” in merbo (<i>Intsia amboinensis</i>). „Wijze kater” beide in ebbenhout „Gier” (<i>Diospyros utilis</i>). „Spelende beren” beide in mahoniehout „Aalscholver” (<i>Swietenia mahagoni</i>). „Maleische beer” in teakhout (<i>Tectona grandis</i>). „Winterkoninkje” in letterhout (<i>Piratinara</i>).

P. PUYPE	„Apen” in ebbenhout (<i>Diospyros utilis</i>).
A. RAEDECKER	„Figuurtje” in ebbenhout (<i>Diospyros utilis</i>). „Masker” in Amboneesch wortelhout (<i>Pterocarpus indica</i>).
B. RICHTER	„Masker” in bintaos (<i>Wrightia javanica</i>), „Vogel” in pokhout (<i>Guaiacum officinale</i>). „Vogel” in ebbenhout (<i>Diospyros utilis</i>).
Mej. G. j. W. RUEB	„Meisjes buste” beide in djati kembang „Torenvalk” (<i>Tectona grandis</i>).
JAN TRAPMAN	„Vrouwtje” beide in pokhout „Baby maskers” (<i>Guajacum officinale</i>). „Aapje” in ebbenhout (<i>Diospyros utilis</i>). „Kemphaan” in mahonie (<i>Swietenia mahagoni</i>). „Wisent” in segawé (<i>Adenantha microsperma</i>).
W. A. VAN DER WINKEL	„Vrouwenfiguur (Egyptische danseres)” in ebbenhout (<i>Diospyros utilis</i>).
L. P. M. WENSING	„Apostelkop” alle drie in „Naaktfiguurtje” tembesi „Christusbeeldjes” (<i>Fragrea</i>)

Aan de beeldhouwers hadden wij verzocht ons de ervaringen, opgedaan bij de bewerking der houtsoorten, te willen mededeelen. De inlichtingen, die wij van Mej. VAN HALL en den heer TRAPMAN ontvingen, werden reeds gepubliceerd in onze Mededeeling No. 8. Wij ontvingen nog de volgende beoordeelingen.

Mej. RUEB schreef ons:

„In antwoord op Uw schrijven van 23 Mei deel ik U mee, dat ik slechts djatihout heb bewerkt. Mijn ondervinding is, dat dit hout nogal kalkhoudend en kurkachtig was; het „djatikembang”-hout was taai in de bewerking. Het voordeel van deze houtsoort is vooral, dat zij weinig beïnvloed wordt door temperatuursverschillen en niet barst indien blootgesteld aan den invloed van centrale verwarming. De kleur is mooi, maar voor portret niet gunstig”.

Mej. DEMMING schreef:

*„De kleur van het door mij bewerkte hout sonokembang (*Pterocarpus indica*) is warm en mooi en wordt, zooals dit het geval is bij de meeste houtsoorten, door blootstellen aan het daglicht nog warmer en mooier. Het is prettig in het bewerken, hard genoeg en niet zóó hard, dat het erg tegenwerkt, ook is het fijn genoeg van nerf. Een eigenschap die wel met de plastiek niets te maken heeft, maar die voor den beeldhouwer aangenaam is, is de heerlijke geur van het hout.”*

De heer KLINKENBERG schreef:

„Volledigheidshalve geef ik U hierbij een volledig lijst der oor mij gebruikte Indische houtsoorten.

*- Coromandelhout (*Diospyros melanoxylon*). Uitstekend voor alle bewerkingen; kan prachtig gepolijst worden en geeft een gave steek; hard, vast hout.*

*- Mahoniehout (*Swietenia mahagoni*) (Cuba). Vast hout; laat zich gemakkelijk bewerken en heel goed beitsen; is weinig aan scheuren onderhevig.*

*- Teakhout (*Tectona grandis*). Vast, grofvezelig hout, dat zich goed leent voor snijwerk; soms echter met kiezelstrooken tusschen de vezels, laat zich ook goed beitsen.*

*- Letterhout (*Piratinera* sp). Zeer hard en stug in de bewerking, splintert vrij gemakkelijk, leent zich goed voor stukwerk en ook voor polijsten.*

*- Purperhart (*Peltogyne* sp). Vast hout, dat zich goed laat bewerken. Voor gepolijst werk echter wat vezelig.”*

De heer VAN DER WINKEL schreef:

„Om het harde zijn de meeste tropische houtsoorten prettig te bewerken en leenen zij zich prachtig voor het snijden van beeldwerk. Wat mijzelf betreft, ik vind het heerlijk verschillende kleuren van het hout tot uitwerking te brengen en kleurenrijkdom is in tropische houtsoorten in overvloed aanwezig”.

Coll. Kol. Inst.
Overzicht van de tentoonstelling van beeldhouwwerken uit Indisch hout, gehouden in het Museum van het Koloniaal Instituut van 15 Februari tot 1 April 1930.

HOUT.

De meisjesbuste en de torenvalk staan naast elkaar in het midden van de achterste rij.